

Introduktion

I begynnelsen genomsyrades barnboken av religiöst innehåll. Den senmoderna barnboken har sekulariserats, men samtidigt framstår religion och religiösa föreställningar som allt viktigare att genomlysas i vår tid. *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturs* tema om religion granskar barnbokens representationer av religionsanknutna frågor ur olika perspektiv. Helena Brodin diskuterar den ortodoxa kyrkan och ikonerna i Ilon Wiklands barndomsskildringar och inte minst i hennes bildskapande. Brodins ingång är biografisk då hon visar hur gestaltningen av morföräldrarnas hem, den lokala kyrkan i Haapsalu i Estland och barndomens ikoner fungerar som rumsliga och tidsmässiga markörer i Wiklands bilderböcker. Brodin blottlägger tre olika tematiska trådar i materialet som handlar om krig och flykt. Dessa är flickans sinne för frihet och skönhet som knyts till den ortodoxa tron, flickans ensamhet och övergivenhet med vilka ikonerna samspelar samt hur flickans namn, Ilon, fungerar på samma sätt i hennes identitetsbygge som namn inskrivna på ikoner gör.

Anne de Vries bästsäljande barnbibel har fått enorm spridning i Europa och har dominerat marknaden sedan 1960-talet. Sören Dalevi granskar hur adaptationen för en barnpublik skett med hjälp av narratologiska grepp och fokalisering utgående från hur Judas skildras. Dalevi visar hur Judas roll har utvidgats i berättelserna för barn och att valet av fokalisator åstadkommer en stark antipati mot Judas.

Sven Wernströms sjuttioårspräglade barnbok *Kamrat Jesus* skildrar Jesus som revolutionär och var tänkt att fungera som en bibelkritisk kommentar gällande framställningen av Jesus. Martin Hellström belyser det mottagande romanen fick och den debatt den väckte. Boken ignorerades i stort sett av de tidskrifter som riktar sig till religionslärare och fick inte heller ett förväntat mottagande bland de vänsterkretsar den var sprungen ur.

Multikulturalism, ekokritik, genuslaborationer, formexperiment och existentiella frågor diskuteras i en rad artiklar i detta nummer. Tillsammans bildar perspektiven en representativ provkarta över hur differentierad och aktuell barnlitteraturforskningen i dagsläget är. Märkbart är att posthumanistiska läsningar inte ännu slagit igenom.

nom, men de är garanterat på kommande och kommer att erbjuda en rad revitaliserande analysmetoder med potential att ruska om invanda läsarter. Jessica Schiefauers prisbelönta roman *Pojkarna* är en roman som mycket väl kunde inlemmas i ett posthumanistiskt sammanhang. I sin artikel granskar Rebeka Fokin romanen ur flick- och genusperspektiv. Hon förslår genrebeteckningen fantastisk realism för romanen och visar hur Schiefauers berättargrepp förnyar fantasygenren.

Hilde Hagerups *Högst älskade* är också den en högst experimentell roman. Aasta Marie Björvand Bjørkøys läsning av romanen framhäver just formexperimentet. Hon visar hur flickan Elsas emotionella kaos understryks av lingvistiska och stilistiska sammanbrott i texten som både är krävande och utmattande för läsaren på ett sätt som motsvarar en trend i senmodern nordisk kvinnolitteratur. Både Fokins och Björvand Bjørkøys läsningar pekar därmed ut formexperimentet som centralt för den senmoderna flickskildringen, som ju ägnats ett allt mer systematiskt intresse i och med de nordiska flickforskningsnätverk som utgår från tankefiguren flicka och vad den betyder i vår tid.

Stefan Castas ekodystopier *Den gröna cirkeln* och *Under tiden* bjuder in till en ekokritisk läsning. Åsa Nilsson-Skåve tar fasta på begreppet *giftig diskurs*, med gestaltningar av förlorade paradiser och förtryckande institutioner i romanerna. Eftersom de utspelas i en föreställd framtid med fantastiska inslag möjliggör detta att romanen effektivt ifrågasätter den rådande samhällsordningen och indirekt uppmanar till en revidering av rådande samhällsstrukturer.

Också bilderboken är en utpräglad arena för att diskutera samhällsfenomen. Mångfald och multikulturalism är ärenden i småbarnsbilderboken, något som Jaana Pesonen utreder i sin granskning av svensk och finsk bilderbok. Hur etnicitet, genus, nationalitet och funktionsvariation skapas som sociala kategorier utgör plattformen för en läsning av vilka dominerande diskurser som cirkulerar i berättandet för barn. Pesonen visar att både Siv Widerbergs böcker om förskolan Rävlyan och Aino Havukainens och Sami Toivonens satiriska Sixten och Blixten-serie presenterar olikheter som en integrerad del av berättelserna och att olikheter därmed normaliseras, något som Pesonen tolkar som ett tecken på en ny och transformativ förståelse av dagens nordiska samhälle.

Martin Blok Johansens läsning av Shaun Tans *Det röda trädet* och Lone Munkgaars Nielsen och Pia Thaulovs *Drengen der blev vaek fra seg selv* undersöker bilderböckernas gestaltning av känslan av förtryck och meningslöshet och utgår från den danska filosofen Søren

Kirkegaards syn på människoblivande. Kirkegaards syn på känslor av hopplöshet är nämligen att det är just dessa som är väsentliga i processen att bli människa. Genom att ta fasta på den existentiella diskurs som omgärdar bilderboken klargör Blok Johansen vikten av att bilderböcker erbjuder barn en bred emotionell repertoar, eftersom detta ger utrymme till att konstnärligt bearbeta grundläggande existentiella frågeställningar.

Utmärkande för de barn- och ungdomsböcker som lyfts fram i detta nummer är att de svarar mot och upprättar visioner av en rad påträngande samhälleliga föreställningar, normer och diskurser. Genom att placera unga protagonister mitt i sin tids aktuella tankeströmningar förmår författarna och bildskaparna formulera något väsentligt om både det att vara barn och det att vara människa. Att detta görs genom att formen för berättandet är experimentellt och dessutom ofta integreras med ett visuellt berättande som spränger gränser är påtagligt. Att barnlitteraturforskningen är så rik på teoretiska ingångar till detta material gynnar både barnläsaren och dialogen om samhällsordningar.

*Mia Österlund
medlem av redaktionsrådet*